

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Martiny Jokešové

Diplomování zelení? Absolventi oboru Sociální a kulturní ekologie na FHS UK Praha

Diplomová práce je založena na dotazníkovém šetření mezi absolventy oboru Sociální a kulturní ekologie na FHS UK v Praze. Práce tohoto typu mohou přinést vhled do života absolventů, jejich pracovního uplatnění i do studia samotného, což může být užitečné pro katedru garantující obor i pro případné uchazeče.

Struktura práce: Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část, které dohromady obsahují 14 kapitol (číslovaných zvláště v každé části). Z formálního i věcného hlediska považuji takovéto dělení práce za příliš roztržité. Teoretická část obsahuje úvod, empirická část závěr – má-li však mít práce koherentní strukturu, měl by se úvod i závěr vztahovat k práci jako celku (současný úvod v teoretické části je spíše zdůvodněním volby tématu autorkou a má blíže k empirické části). Teoretická část obsahuje kapitoly, které se věnují vzdělání, absolventským průzkumům, vzdělávání v ČR a oboru SKE. Přestože všechny jsou do určité míry relevantní k empirické části, provázanost s touto částí mohla být větší (to zejména platí pro část o vzdělávání obecně). Empirická část obsahuje osm kapitol, které na sebe logicky navazují. Nejrozsáhlejší pátá kapitola (má přes polovinu celé práce) prezentuje výsledky průzkumu absolventů, přičemž používá přehledně zpracované grafy a tabulky. Do větší míry se však jedná pouze o popis výsledků (u některých grafů chybí jakýkoli komentář výsledků – č. 21, 22, 41, 42, 44), zatímco jejich analýza a interpretace je obsažena až v další kapitole. Následuje kapitola, která obsahuje doporučení pro případný další výzkum, a závěr čítající jeden odstavec textu.

Cíl práce: Práce má tři hlavní výzkumné otázky (VO) a související hypotézy (H). Kromě těchto hlavních výzkumných otázek práce řeší i další aspekty související s životem a studiem absolventů.

- (1) VO: Jaká je míra uplatnění absolventů v souvisejících oborech? H: Absolventy ovlivňuje při získávání práce vystudovaný obor. K první výzkumné otázce mám dvě připomínky. První se týká operacionalizace „souvisejícího oboru“ – v práci je řešena vlastním hodnocením respondentů. S řešením v zásadě souhlasím, alternativně bylo možné různé pracovní pozice klasifikovat autorkou. Významnější je otázka benchmarku, tedy s čím výsledky srovnáváme. Autorka v práci výzkumnou otázku zodpovídá – 58 % respondentů pracuje v oboru (a hypotézu potvrzuje), avšak o čem tento číselný výsledek vypovídá, nemáme-li ho s čím srovnat? Je to hodně/málo, resp. více/méně než u jiných oborů. Takováto interpretace výzkumné otázky (resp. tomu odpovídající hypotéza „Míra uplatnění absolventů v souvisejících oborech je vyšší než ...“) by mohla přinést podstatnější informace.
- (2) VO: Jak absolventi zpětně hodnotí studium? H: Absolventi *v oboru* hodnotí studium kladně. Potvrzení hypotézy autorka dokládá tím, že absolventi v oboru hodnotí studium lépe než absolventi, kteří nepracují v oboru (alespoň pokud jde o hodnocení studia z hlediska vlastního pracovního uplatnění). Odhaduji, že tento vztah bude platit u všech oborů. Podstatnější informace zřejmě může přinést hodnocení jednotlivých předmětů oboru, jsou však limitovány tím, že nezodpovídají otázku „proč“ (tj. zda je hodnocení předmětu ovlivněno zejména jeho povahou, učitelem atd.) a neposkytují možnost identifikace předmětů/temat, které absolventům ve studijním plánu chyběly. Pro celkové hodnocení studia využívá autorka také otázku, zda by absolventi znovu opakovali studium na katedře – většina ano, což autorka označuje za úspěch katedry. Co když však lidé obecně preferují *status quo* a většina všech absolventů by znovu volila obor, který absolvovali?

- (3) VO: Jak absolvované studium ovlivňuje mimoprofesionální život absolventů? H: Studium na to mělo vliv. Autorka vybírá několik oblastí, „které mohlo ovlivnit studium na katedře Sociální a kulturní ekologie“ (s. 119), v zásadě se jedná o některé aspekty environmentálně příznivého chování a participaci na veřejném dění. Ačkoli výběr na mě (jako absolventa oboru) působí intuitivně logicky, představoval bych si důkladnější zdůvodnění těchto oblastí a jejich operacionalizace. Výsledky jsou poměrně jasné, ve většině zkoumaných aspektů života je chování absolventů SKE odlišné od zbytku populace – environmentálně příznivější a veřejně angažované. Nicméně, srovnání může být ovlivněno různým typem otázek v komparovaných výzkumech a také jde pouze o několik aspektů života zjišťovaných subjektivním hodnocením respondentů. Nejde mi zde o otázky typu, zda je respondent vegetarián, ale spíše o otázku, zda omezuje jízdou autem, která nehodnotí skutečný vliv na životní prostředí. (Mimochodem, bylo by zajímavé srovnat absolventy SKE s celou populací, pokud jde o vliv na životní prostředí operacionalizovaný například uhlíkovou stopou.)

Metody: Použito je dotazníkové šetření, které v zásadě odpovídá výzkumným otázkám (viz také níže). Technické provedení výzkumu je do větší míry zřejmě v pořádku. Nabídka alternativních odpovědí je obvykle dobře zvolená, někdy však mohla působit problémy: odpovědi se mohou překrývat (např. odpovědi práce a způsob získání práce – zřejmě není neobvyklé, že se člověk dozví o nabídce v souvislosti s oborem, avšak pak musí projít přes výběrové řízení), nevystihují všechny možnosti (to bylo řešeno případným dopsáním respondentem, což v některých případech autorka překódovala do kategorií), nejsou vhodně stanovené intervaly (např. příliš úzké intervaly mezi 20 a 30 tis. Kč a poté naopak příliš široká kategorie nad 30 tis. Kč u otázky na příjem v současné práci).

Informační hodnota a přínos výzkumu: Celkově bych preferoval větší důraz na analýzu a interpretaci výsledků včetně komparativní perspektivy (ve vztahu k celkové populaci, jiným oborům atd.), což práce obsahuje v menší míře (viz i nepoměr mezi délkou páté a šesté kapitoly empirické části). Pro příklad: Je přece očekávatelné, že se respondenti budou posunovat do vyšších příjmových skupin (viz graf 38 – srovnání příjmů v první a současné práci). Větší informační hodnotu by mohly přinést odpovědi na otázky: Jaký je průměrný příjem absolventa SKE ve vztahu k průměrnému příjmu v ČR, průměrnému příjmu vysokoškolaře určitý počet let po nástupu do práce atd. Z výzkumu dále víme, že studenti SKE až na výjimky neabsolvují studijní pobyt v zahraničí, což přirozeně vybízí k otázce proč – studenti nemají zájem, jsou vytíženi prací, škola poskytuje málo příležitostí atd. Jsem si vědom toho, že pro některé typy analýz chybí data (např. na národní úrovni či za jiné obory), jiné jsou možná na diplomovou práci příliš ambiciózní (kombinace dotazníků a rozhovorů, která by mohla přinést více vhledu do otázek „proč“). Přesto mohl být výzkum hlubší a přinést více podstatnějších závěrů.

Formální stránka práce: Po jazykové stránce je práce velmi dobrá. Chyby a překlepy se vyskytují zřídka, častější jsou pouze chyby v psaní pomlček a spojovníků (zejména u číselných údajů). Taktéž stylisticky je práce na vysoké úrovni a až na některé přestrukturované věty se pěkně čte. Empirická část je doplněna větším množstvím přehledně zpracovaných grafů a tabulek. Formálně bych doporučil na všechny grafy v textu práce důsledně odkazovat jejich číslem. Seznam tabulek a grafů by byl přehlednější při rozdělení na tabulky a grafy.

Práce s literaturou je v zásadě v pořádku. Množství a struktura použitých zdrojů odpovídá typu práce. Forma odkazů na zdroje v textu práce a jejich výčet v seznamu literatury je do větší míry korektní. Častějším jevem jsou pouze chyby ve vrocení zdrojů: Koucký a Zelenka (v textu jako Zelenka a Koucký, 2013, v seznamu literatury jako Koucký a Zelenka, 2006), Trow (v textu 1970 a 1973, v seznamu literatury 1970 a 1997), Průcha (v textu 2009, v seznamu literatury dvakrát, a to 2002 a 2000), Bendix (v textu 1962, v seznamu literatury 1978). V textu práce chybí Welsch (1994) uvedený v seznamu literatury.

Témata k diskusi

V úvodu zdůvodňuje autorka výběr tématu tím, že by výsledky mohly posloužit budoucím potenciálním uchazečům o obor. Budou závěry práce tímto způsobem využity? Jaké informace z výzkumu by mohly zajímat potenciální uchazeče? Jaké informace mohou být přínosné pro katedru?

Protože výzkum zahrnuje absolventy za delší období, vypovídací hodnota grafů 20 (příjmy v první práci) a 21 (rozdělení výše příjmu v první práci podle roku absolvování studia) je dost omezená. Nebylo by řešením přepočítat příjmy absolventů na jejich současnou hodnotu nebo je vykazovat jako procento (v dané době aktuálního) průměrného příjmu/průměrného příjmu absolventů vysokých škol?

Na s. 38 autorka píše: „Na výši příjmu (obecně, ale vysokoškolské platy vývoj kopírují) má samozřejmě vliv celkový ekonomický vývoj: do roku 2008 průměrný měsíční příjem rostl poměrně rychle (ročně o 4 – 8 %), do roku 2011 pozvolněji (2 – 2,5 %), po roce 2012 zaznamenal prudký pokles (o 13 %, to je při průměrné hrubé mzdě 29 tisíc Kč téměř 3 tisíce Kč)“. O jaké skupině autorka mluví? Z textu ani tabulky mi to nepřijde zřejmé.

Celkové hodnocení

Na základě dotazníkového šetření přináší práce možná první informace o životě absolventů SKE a jejich hodnocení oboru, některé z nich využitelné pro katedru či budoucí uchazeče. Práce však mohla častěji jít nad rámec popisu výsledků dotazníkového šetření a přinést hlubší, podstatnější závěry. Práci by také prospěla jednodušší struktura.

Práci doporučuji k obhajobě a před obhajobou navrhuji bodové hodnocení v dolní polovině známky velmi dobře, tj. v rozmezí 10–12 bodů.

Olomouc, 17. 8. 2016

Miroslav Syrovátka